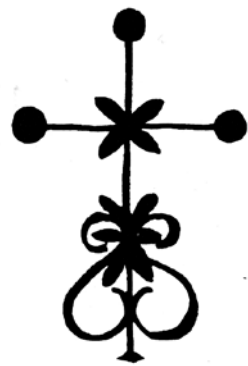

TARVAS KOTISEUTULEHTI

N:o 1
2017

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ja Tarvasjoen kappeliseurakunta

SUOMI 100 VUOTTA TARVASJOKI VUONNA 1917

Usein on keskusteluissa tullut esille kysymys siitä, miten Suomessa elettiin sata vuotta sitten ja erityisesti täällä Tarvasjoella. Vaikka monelle onkin kysymyksessä vasta isovanhempien aika, on tuon ajan elämää vaikea hahmottaa niin kuin he sen näkivät, elivät ja ymmärsivät. Jokainen silloin elänyt näki tuon ajan omasta näkökulmastaan ja elämäntilanteestaan. Ehkä juuri siksi yhtenäistä kuvaa emme voikaan saada, kuin vain siitä ympäristöstä jossa silloin elettiin.

Maailman tilanne

On hyvä muistaa, että me vielä olimme autonomisena ruhtinaskuntana osa Venäjää.

Siksi elokuussa 1914 alkanut ensimmäinen maailmansota koski myös Suomea, vaikka emme sen taistelutantereeksi joutuneetkaan. Maahamme oli sijoitettu 40 000 venäläistä sotaväkeä vihollisen mairinnousun pelosta ja siksi otettiin miehiä ja hevosia Tarvasjoeltakin linnoitustöihin Uudellemaalle. Vaikka Venäjä sisäisen vallankumouksen jälkeen teki välirauhan marraskuussa, ei sotaväki poistunut maastamme maamme itsenäistyttyä. Tarvasjoella ei tätä sotaväkeä ollut, mutta lähinnä heitä oli Turussa ja lähi rautateitä vartioimassa.

Tuonti oli sodan takia pysähdyksissä ja elintarviketuloa pahensi vieraan sotaväen ruokahuolto. Suomi oli tuolloin vain noin 40% :sti viljassa omavarainen. Kun heinäkuun 6.-7. päivien välisenä yönä 1917 tuli ankara halla, ei syysviljoihin tullut lainkaan jyviä ja kevätviljojenkin sato oli huono. Tarvasjoellakin käytettiin seuraavana talvena jäkälää leivän jatkoksi. Väkevästi tulivat ihmisten mieleen 50 vuotta sitä ennen olleet nälkävuodet. Elintarvikkeet menivät kortille ja oli vaikeuksia taata edes niiden avulla ruokaa kaikille ihmisille.

Maatalous

Tarvasjoki oli noihin vuosiin asti ollut täysin maatalousyhdyskunta ja muutkin ammatit olivat kiinteässä yhteydessä siihen. Vuosisadan alusta alkaen maatalous oli kehittynyt nopeasti, mutta oli hyvin työvoimavaltainen. Peltoa raivattiin n. 100 ha vuosivauhdilla ja se lähenteli kunnassa jo 4000 ha. Ratkaisevaa viljelyssä oli ollut heinäviljelyn alkaminen pelloilla ja karjan laidunnus niillä. Siihen asti viljapeltojen suojaksi tehdyt riukuaidat tehtiin nyt laiturien suojaksi. Maisemassa riukuaidat olivat pitkään vielä kautta pitäjän.

Karjantarkkailu ja -jalostus olivat alkaneeet ja oma meijeri oli toiminut 1880-luvulta asti. Vuonna 1900 perustettu maamiesseura ohjasi viljelijöitä ostamaan jalostettuja viljansiemeniä ja vähitellen myös kalkitsemaan. Varsinaisesti ensimmäiset apulannat tulivat vasta 1920-luvulla, joten karjanlanta ja sen hoito oli tärkeää. Uusia karjarakennuksia rakennettiin.

Vuonna 1917 Tarvasjoen kaikki pellot olivat avo-ojitettuja. Ojat luotiin lapioilla käsin, sillä ojaaurat tulivat käyttöön vasta 1920-luvun lopulla. Hevosella suoritettiin tiloilla kaikki vetoa vaativat

Riihi ja aitat olivat vielä 100 vuotta sitten maatalon tärkeitä rakennukset. Kuvissa Killalan Heikkilän riihi ja Kotamäen aitat.

peltotyöt ja siirtokuljetukset kuin myös mylly- ja kauppamatkat, metsäajot ja jopa vielä kaupunkimatkajakin. Ensimmäisinä maatalouskoneina olivat tulleet aurojen, äkeiden ja jyrien jälkeen heinänteossa välttämätön niittokone ja hevosharava. Leipävilja niitettiin tuolloin vielä viikatteella tai sirpillä, mutta rohkeimmat tohtivat rehuviljan kaatoon käyttää niittokonetta päisteiden ja pientareiden niiton jälkeen. Leipävilja sidottiin ja koottiin kykkäisiin. Rehuviljaa laitettiin seipäille kuten heinäkin kuivumaan. Viljaa kylvettiin paljon vielä käsin, sillä kylvökone oli vasta noin 30 tilalla. Kaiken kaikkiaan maatalous oli hyvin työvoimavaltainen ja työt olivat raskaita.

Viljakin puitiin vielä yleisesti riissä. Ensimmäinen puimakone oli tullut keskipitäjän osuuskunnalle jo 1901, mutta voimakoneena käytetty raskas ja hinnalta kallis höyrykone hidasti puima-

koneiden tuloa. Vuonna 1910 niitä oli jo kuitenkin 12 ja maan itsenäistyttyä n. 20. Siksi ratkaisevaa puimakoneiden lisääntymiselle oli sähkön tulo paikkakunnalle ja Juvan sähkölaitoksen valmistuminen 100 vuotta sitten.

Suurten muutosten aika

Sähkön myötä myös ensimmäiset sähkövalot syttyvät Tarvasjoella ja mm. kouluille tulivat sähköt 1917. Suurin osa pitäjää oli sähköistämättä ja viimeiset öljylamput paloivat useilla vielä sotavuosinakin. Ensimmäiset puhelimet olivat tulleet Tarvasjoelle jo 1897 ja eripuolilla pitäjää oli 100 vuotta sitten 28 puhelinta. Päivälehdistä Uusi Aura ja Turun Sanomat tulivat moneen talouteen. Radiota ei tietenkään vielä ollut. Auton oli nähty kulkevan Härkätieltä jo usean kerran, mutta Tarvasjoelle auton osti keskipitäjän osuuskunta

Kahvitaukio elopellolla Mäentaan Pelttarilla.

vasta 1922.

Oli kuitenkin eräs kulkuneuvo, jonka tuleminen ratkaisevasti nopeutti kulkemista pitkälläkin matkoilla, nimittäin polkupyörä. Nuorten miesten haaveena olikin saada rippikoulun jälkeen hankittua taskukello ja polkupyörä. Tiet olivat talvella vielä auraamattomia umpiteitä, eikä pyöriä voinut silloin käyttää. Sukset ja potkukelkka olivat silloin kaikkien käytössä. Käsityöläisammattista toimeentulonsa tuolloin saivat vielä sepät, suutarit, ompelijat ja räätälit. Nyt tulivat jo polkupyöräkorjaajat, valokuvaajat ja kellosepät maaseudulle. Erityisesti uusia työpaikkoja antoi Tarvasjoella nyt sähköyhtiö niin tehtaalla kuin linjatöissä.

Kauppoja Tarvasjoella oli kolme yksityistä kauppa ja vuonna 1906 perustettu Osuuskauppa. Se perusti juuri vuonna 1917 sivumyymälän Suurilaan. Teuraskauppaa tekivät muutamat yksityiset, mutta vuonna 1913 perustettu LSO tuli juuri silloin Aurassa ja Kyrössä alkaneiden ostoasemien kautta markkinoille, kun viljelijöiltä vaadittiin lihan pakkoluovutusta sotaväen tarpeisiin. Yksityistaloudet teurastivat yleisesti sian keväällä ja jouluksi. Se oli pakko suolata säilyvyyden takia. Usein palvattiin kesäksi lihaa, joka savustettuna säilyi pidempään. Ainoina kylmätiloina olivat kellarit ja maidon jäädytykseen nostettiin talvella jäätä purukasaan. Vielä 1917 vesi haettiin taloihin kaivosta sangolla. Eräät talot olivat hankkineet jo vesijohdon ja pumpun navetoihin. Joka tuvassa oli vesisaavi, eikä viemäreitä ollut. Kaikilla oli puilla lämmitettävät hellat ja uunit. Saunat olivat sisään lämpiäviä savusaunoja. Käymälä oli pihan perällä.

Härkätien varrella oli 1909 rakennettu Nuorisoseuran talo. Sen piha ja Härkätie toimivat urheilukenttänä. Nuorisoseura oli toiminut jo 20 vuotta ja se sekä Maamiesseura, Työväenyhdistys ja Martat toimivat tiiviisti. Nuoriso harrasti yleisurheilua ja hiihtoa.

Tarvasjoen seurakunnan ensimmäisenä kirkkoherrana toimi silloin vuonna 1910 tullut Kaarlo Kustaa Turtola ja kanttorina Juho Heerman. Kuntaa hallinnoi vielä kuntakokous, jonka esimiehenä oli W.Z. Lindström-Juvakoski ja kunnallislautakuntaa johti Oskari Knaapi. Kunnallishallinnon uudistuksesta juuri silloin päätettiin ja ensimmäisen kunnanvaltuuston jäsenistä äänestettiin seuraavana vuonna. Oma kättilö Tarvasjoella oli ollut jo vuodesta 1899, Alma Malmström, ja lääkäri Marttilassa vuodesta 1893. Mitään vanhainkotia ei vielä ollut, vaan vanhusten huolto oli yksityisten varassa. Vuokramökkejä kunta pyrki yksityisille hankkimaan ja ruoka-apua vähävaraisille. Muuta eläkettä ei vielä ollut, kuin tilasta luopuville syytinki. Rahoitukseksi tuli vasta 1920 Säästöpankki.

Tällaisessa maisemassa ja elämänmuodossa eli Tarvasjoki 100 vuotta sitten. Siitä mitä Tarvasjoella tapahtui noina vuosina, ovat Tarvaslehdessä kertoneet itse tuon ajan eläneet. Sen voit lukea esimerkiksi netistä Tarvaslehti 2 / 1992. Google haku on: Kotiseutuyhdistys Tarvaiset / Tarvaslehti tai aumanet.fi/tarvas

HERNESOPPAA JA RUISPUUROA

Tarvasjoen kouluruokailun historiaa

Nautelankosken museon tämän vuoden teemanäyttely kertoo Liedon ja myös Tarvasjoen koululaitoksen historiasta. Se pyrkii kuvaamaan koulujen kehitystä kootusti ensimmäisen kansakoulun alkuvuosista aina nykypäivään asti, eli yli 130 vuoden ajalta.

Jo kansakoulua edeltävältä ajalta seurakunnan kiertokoulusta oli periytynyt alkuopetuksen perustaitojen luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opetus. Nyt lukujärjestyksen muodostivat uskonto, historia, äidinkieli, maantiede, laskutaito, luonnonoppi, laulu, liikunta ja käsityöt. Koululuokan muodostivat rivissä olevat pulpetit ja edessä opettajanpöytä. Alkuaikojen kriffeli- ja helmitaulut vaihtuivat luokan edessä olevaan liitutauluun ja vihkoihin sekä lyijy- ja mustekynään. Oppilaiden oli lunastettava ainekohtaiset oppikirjat. Jokaisen oppilaan oli maksettava myös lukukausimaksu, josta vapautusta alettiin antaa vähävaraiselle jo 1900-luvun alkuvuosina. Näyttely kertoo laajasti myös Tarvasjoen viiden koulun historian, koulujen opettajista, koulumatkoista, oppi- ja välitunneista, oppimateriaalin ja opetustapojen kehityksestä. Historiaa on myös Tarvasjoella koululaitoksen keskittyminen peruskouluun siirtymisen jälkeen viidestä koulusta yhteen yhtenäiskouluun, Tarvasjoen kouluun.

Kouluruokailu

Näyttelyn kokoamisen yhteydessä on alettu myös tutkia kouluruokailun historiaa Tarvasjoella. Suomessa tiedetään varattomille koululaisille tarjotun maksutonta kouluruokaa eräissä kunnissa jo 1900-luvun alussa (mm. Kuopiossa 1902). Vuonna 1913 valtio myönsi ensi kerran kunnille avustusta myös kouluruokailuun. Aluksi ruokaa yleensä tarjottiin kansakouluissa vain vähävaraisimmille eikä tapa yleisesti muuttunut vielä oppivelvollisuuden tultua voimaan vuonna 1921. Kouluista puuttuivat yleensä keittolat ja ruoka tuotiin muualta tai valmistettiin puutteellisissa tiloissa kuten saunoissa. Eduskunta määräsi vasta sota-aikana vuonna 1943 kaikki kansakoulut tarjoamaan koululaisille lämpimän lounaan ilmaiseksi vuoteen 1948 mennessä. Vuotta 1948 onkin siksi pidetty maksuttoman kouluruokailun alkamisvuotena. Suomi on maksuttoman kouluruokailun ensimmäinen maa ja edelleen valtaosa maailman maista perii maksun ruuasta. Ruotsissa kouluruokailu on ollut ilmaista vuodesta 1973 lähtien. Eräissä maissa oppilaat saavat käydä kotona ruokatauolla.

Tarvasjoen kouluruokailu alkoi Suurilasta

Vanhin merkintä kouluruokailusta on Tarvasjoella Suurilan koululta vuodelta 1913 eli heti kun valtio oli antanut kunnalle avustusta. Ruoka keitettiin saunan padassa ja tuotiin luokkaan nautittavaksi. Kun tämä 1909 rakennettu sauna paloi samana vuonna, tuli tauko heti ruokailuun, kunnes uusi sauna oli rakennettu. Suurilan kouluruokailusta on säilynyt valokuva ilmeisesti vuodelta 1920, jossa opettaja Emilia Helve on oppilaineen ryhmässä ruokapöydän äärellä.

On oletettavaa, että ensimmäisinä vuosikymmeninä opettaja Helve itse keitti kouluruuan, kuten vielä erään vuoden sodankin aikana. Ensimmäinen varma keittäjä oli Sandra Nummila 1930-luvulla. Keittolarakennuksen valmistuttua vähän ennen sotaa keittäjäksi tuli Anna Raunio. Vanhan koulun aikana keittäji-

Luokkakuvaa Suurilan kansakoululta vuodelta 1920. Opettajana Emilia Helve. Kuvasta ilmenee, että koululla toimi myös silloin vuonna 1913 alkanut kouluruokailu.

nä olivat vielä Aino Saari ja Soile Laine. Uuden koulun aikana keittäjä-siivoojina toimivat Elsa Loijas, Mirja Mäkinen, Raija Isotalo ja viimeisenä Anja Laakso.

Alkuaikojen kouluruokana Suurilassa muistetaan vain keitot ja puolukkaruiskupuuro. Oppilaat toivat kouluun eväsleivät ja maitoa pullossa. Opettaja Helven toimiessa ajoittain itse keittäjänä, niin opetuksen vuoksi hän ei voinut olla keittoa hämmäntämässä. Siksi hernekeitto paloi pohjaan ja sen maku on säilynyt silloin oppilaina olleiden muistissa nykypäivään asti. Opettaja Aili Keskitalo kertoo muistelmissaan, että juuri noina vuosina Suurilassa oli kahdella opettajalla yläkoulussa yli 60 ja alakoulussa n. 40 oppilasta, joten ruokaakin valmistettiin sen mukaisesti. Suurilan koulun tulipalon jälkeen, vuonna 1963 valmistuneeseen uuteen kouluun, tuli keittola ja ruokakin muuttui monipuoliseksi.

Muistot kouluruokailusta muissa kouluissa

Koulukeiton tarjoilun alkamisesta ei ole jäänyt mitään varmaa muistoa pitäjän vanhimmassa eli Euran kansakoulussa. Olettaa sopii, että valtion tarjoaman määrärahan turvin kouluruokailu olisi alkanut myös Euralla jo ennen Suomen itsenäistymistä. Varhaisimmat muistot ovat 1920-luvulta, jolloin Euran ruokavaliolissa oli jo kuoriperunat. Siihen keittäjänä toiminut Helinin mamma keitti erinomaisen läskisoosin. Myös keitot ja ryynipuurot muistetaan. Emma Helin keitti vielä sotavuosina, jolloin hän ei enää puutteellisista raaka-aineista pystynyt kunnollista soosia tekemään.

Koulun ruoka keitettiin vanhassa saunassa aina 1960-luvun loppuun asti, jolloin valmistui erillinen keittolarakennus. Vanha saunan

ajalta muistetaan pukutilassa ruokailun jälkeen seinälle nostettavat pöydät, joiden äärellä seisoen syötiin. Ruoka nautittiin lautasista, joissa luki kirjaimin: Koulukeittola. Lusikat, haarukat ja veitset olivat jokaiselle. Viimeistään Liisi Vaittisen tultua opettajaksi jokaisella oli ruokaliina, joka ilmeisesti oli koulussa käsityönä tehty. Helinin jälkeen keittäjänä toimi Suoma Ranta ja sitten Elli Tammi. Häntä seurasi Helli Virtanen ja vuodesta 1966 Ulla Yrjänän 29 vuoden ajan. Kansalaiskoulun toimiessa muutaman vuoden Kenttätuvalla 1960-luvulla, kuljetettiin käsikärryissä ruoka Euran koululta sinne. Nykyisessä Tarvasjoen koulussa on keittiön emäntänä toiminut Riikka Hietala.

Liedonperän koululla muistetaan kouluruokailun alkaneen pian uuden koulun valmistuttua 1920. Ruoka valmistettiin koulun talousrakennuksessa ja tuotiin kouluun. Alakoulun valmistuttua 1927 ruoka kuljetettiin myös sinne. Ennen sotaa oppilaat toivat lautasen ja ruokailuvälineet kotoa. Kylältä myös tuotiin ruokatarpeita koululle. Opettaja Tyyne Telaja vaati, että joka päivä oppilailla oli oltava joku vihannes, lähinnä porkkana, eväiden mukana. Muuripadassa keitetyt keitot paloiivat usein pohjaan, vaikka härkimellä keittoja ahkerasti sekoitettiin. Perunat tarjottiin kuoriperunoina ja niiden kuoriminen katsottiin tärkeäksi kansalaistaidoksi. Koululaiset keräsivät joka syksy puolukoita koululle kuten muillakin kouluilla, mutta Liedonperässä muistetaan kerätyn myös sieniä.

Koulun keittäjinä muistetaan Naima Kettonen, Eeli Lintunen ja Saima Tammi sekä viimeisenä Irma Rönnemaa. Liedonperän koulu suljettiin vuonna 1967 oppilasmäärän laskiessa alle vaadittavan määrän. Viimeisten

vuosien kouluruuan muistetaan olleen herkulista kotiruokaa syöjien vähetessä.

Alikulman koulun oma talo valmistui vuonna 1924 ja sen alakerrassa olevat käsityö- ja saunatiloja käytettiin myös kouluruokalan tiloina. Usein muistetaan ruokien yksipuolisuus vain puuroina ja velleinä, mutta kaikki pitivät erityisesti lihaista hernekeitosta, jossa oli mukana usein porkkanaa. Kuoriperunoita oli myös Alikulmalla, jotka nautittiin ruskeakastikkeella.

Varhaisimpana keittäjänä muistetaan Aina Koivusalo ja häntä seurasi tytär Impi Koskinen. Sodan jälkeen ruokaa valmistivat Kaija Tamminen, Kaarina Joukas ja Lahja Tarkkanen.

Emma ja Karl Helin. Helinin mamma oli pyykkäri ja Euran koulun keittäjä 1920 – 1940-luvulla. Kuva Marja Mattila.

Viimeisenä Tarvasjoen kouluista aloitti Horrinen vuonna 1949, jolloin juuri määräys lämpimän kouluruuan tarjoamisesta astui voimaan. Tuolloin myös elintarpeet vapautuivat sodan aikaisesta säännöstelystä ja vain sokeri ja kahvi olivat kortilla vuoteen 1954 asti. Keittäjä-siivoojaksi valittu Helmi Oksanen valmisti maittavat kouluruuat. Hänen jälkeensä vanhan koulun ajaksi tulivat 1955 Lydia ja Aune Laine (Saurus). Uuden koulun valmistuttua vuonna 1957 keittäjä-siivoojaksi tuli Elvi Hirvensalo. Nyt hänellä olivat uudet hellat ja uunit. Niissä voitiin valmistaa isommissa erissä monenlaisia laatikkoruokia, lihapullia ja murekkeita. Raasteet ja salaattit tulivat pöytään. Puurot ja kiisselit olivat nyt jälkiruokaa.

Hirvensalon jälkeen keittäjiksi tulivat Elli Tammi, Pirkko Kononen ja Leena Kiskonen, joka vuodesta 1970 aina vuoteen 1995 teki ruuat Horrisissa, mistä siirtyi kouluruuan tuottavan keskuskeittiön emännäksi. Hänen aikanaan vuonna 1973 koululla ryhdyttiin tarjoamaan välipalaa ja viikon ruokalista ilmoitettiin ennakkoon. Horristen koulu joutui suuren haasteen eteen myös ruokahuollossa, kun kunta siellä aloitti esikoulun kokeilun vuonna 1997. Sama jatkui, kun yhtenäiskouluun siirtymisen jälkeen Tarvasjoen kouluun siirtyi myös esikoulu, ja Horristen koulusta tuli päiväkotia.

Suomen nyt juhliessa 100 itsenäisyyden vuotta voimme ilolla todeta, että Tarvasjoella olemme voineet tarjota lapsillemme ilmaisen kouluaterian koko tuon ajan. Sata vuotta sitten se oli harvinaista koko maailmassa.

Lähteinä koulujen historiikit sekä Marja Mattila, Ilmari Tapani, Maija Vainio ja Ulla Yrjänän.

Koulukuva Alikulman koululta vuodelta 1950. Opettajana Eero Yliuoma. Kuvassa on mukana myös koulun keittäjä Kaija Tamminen oikealla lapsi sylissä. Kuva Maija Vainio.

TARVASJOEN KESÄSSÄ TAPAHTUU

SUURILAN OOPPERAJUHLAT
10 vuotta

TIILERI KONSERTTIKATOS su 6.8.2017 klo 15.00

Nicholas Söderlund taiteellinen johtaja basso	Tiina-Majja Koskela sopraano	Jaakko Kortekangas bassobaritoni
	Pasi Helin piano	

PULLERILLA

Jaana Kotamäki luontokuvaaja	Juha Vuorela sukututkija	Mika Reini kuvataiteilija

Suurilan Kyläyhdistys

TARVASJOEN KYLÄKARNEVAALIT JA VOIMAMIESKISA

K-KAUPPA TAATELIN AREENALLA la 12.8.2017 klo 10.00

Alueen vahvimmat miehet ja naiset kisaavat voimamieskisassa
Jokamies- ja naisluokka myös mukana

TORIMYYNTIÄ JA RUNSAASTI OHJELMAA
LC-Tarvasjoki Tarvasjoen Urheilijat

TARVASJOKELAISEN TAITEEN, KÄSITYÖN JA KERÄILYN VIIKKO

20.–27.8.2017 Vanha kirjasto

KUSTAA MAURITZ ARMFELTIN SYNTYMÄSTÄ 260 VUOTTA

Kustaa Mauritz Armfeltin syntyi nykyisen Tarvasjoen kunnan Juvan kartanossa maaliskuun viimeisenä päivänä vuonna 1757. Hänen isänsä oli paroni, vapaaherra Magnus A. ja äitinsä Maria Wennerstedt. Kustaa Mauritz on ehdottomasti vaikutusvaltaisin ja merkittävin henkilö, joka on koskaan syntynyt entisen Tarvasjoen kunnan alueella. Hän palveli elämänsä aikana sekä Ruotsin kunin-gasta että Venäjän keisaria ollen samalla todellinen eurooppalainen herrasmies. Häntä pidettiin sekä kauniina että sulavapuheisena miehenä, jolla oli silmää naiskauneudelle. Eräänlaisena yhteenvetona koko urasta voisi todeta, että "hän oli ainoa suomalainen, jonka kuolemaa Venäjän keisari on itkenyt".

Kukaan meistä ei kuitenkaan synny merkikihenkilönä. Maaliskuun viimeisenä päivänä vuonna 1757 Juvan kapteenipuustellissa syntynyt poika sai joka tapauksessa mielenkiintoisen alun elämäntaipaalleen. Kaste on merkitty Marttilan historiikirjaan jo heti seuraavana päivänä eli ensimmäisenä huhtikuuta.

Kummien valinta oli tärkeä prosessi ja yleensä säätyläispiireissä asia oli sovittu jo ennen lapsen syntymää. Kaikkien kummien ei tarvinnut välttämättä olla fyysisesti läsnä, sillä

suhteellisen tiheään asutussa eteläisessä Suomessa kaste toimitettiin nopealla aikataululla.

Kustaa Mauritz Armfeltin etunimeksi on kastettujen luetteloon kirjattu Gustavus. Pappien virkakieli oli ruotsi ja he kirjoittavat tämän takia kaiken ruotsalaisittain. Olkoonkin, että Armfeltien perheessä oltiin ruotsinkielisiä. Kastemerkintä silloisen Marttilan seurakunnan historiikirjassa on hieman epäselvä kummien osalta. Ensin on kuitenkin esitelty vanhemmat;

hr Capit: för Lif Drag: Reg: och Masku compag:högvälb: Baron Magnus Armfelt, fru Maria Wennerstedt

suomeksi

Henrirakuunarykmentin Maskun kompanian kapteeni, jalosukuinen herra paroni Magnus Armfelt, rouva Maria Wennerstedt

Kummiluettelon kaikista kirjaimista ei saa selvää. Kyseiset kohdat on tässä korvattu kysymysmerkillä;

??skan ifrån Åbo fru B? Lovisa Armfeldt
?ll adjutanskan Reh binder ifrån Ingois och ? fru Brigitta Margaret Cedersparre
Jung: Otteliana Armfeldt ifr: ?ukisp?
? Klinki ifr: Pojo

Eri lähteistä koostetun tiedon perusteella

Armfeltin patsas Halikossa. Kuva Kaisa Salmelin.

nämä henkilöt näyttäisivät olevan;

Lovisa Sophia Armfelt Turusta, jonka puoliso oli Hovioikeuden kanslisti Carl Gustaf Brunow

Brita Margareta Cedersparre Liedoin Ingoisten kylästä, jonka puoliso oli paroni Berndt Johan Reh binder

Nuori rouva Otteliana Armfelt Turusta, jonka puoliso oli tehtailija Sierks Klick Pohjan pitäjästä.

Viimeksi mainittu tarkoittanee Pohjan pitäjässä asunutta Carl Gustaf Klickiä ja hänen vaimoaan Maria Armfeldtiä. Maria A. oli syntynyt 1727 ja hänen isänsä Gustaf A. oli taasen syntynyt 8.2.1701 Inkerinmaan Hatsinassa. Näin ollen kyseessä oli Magnus Armfeltin sisar ja pienokaisen tati.

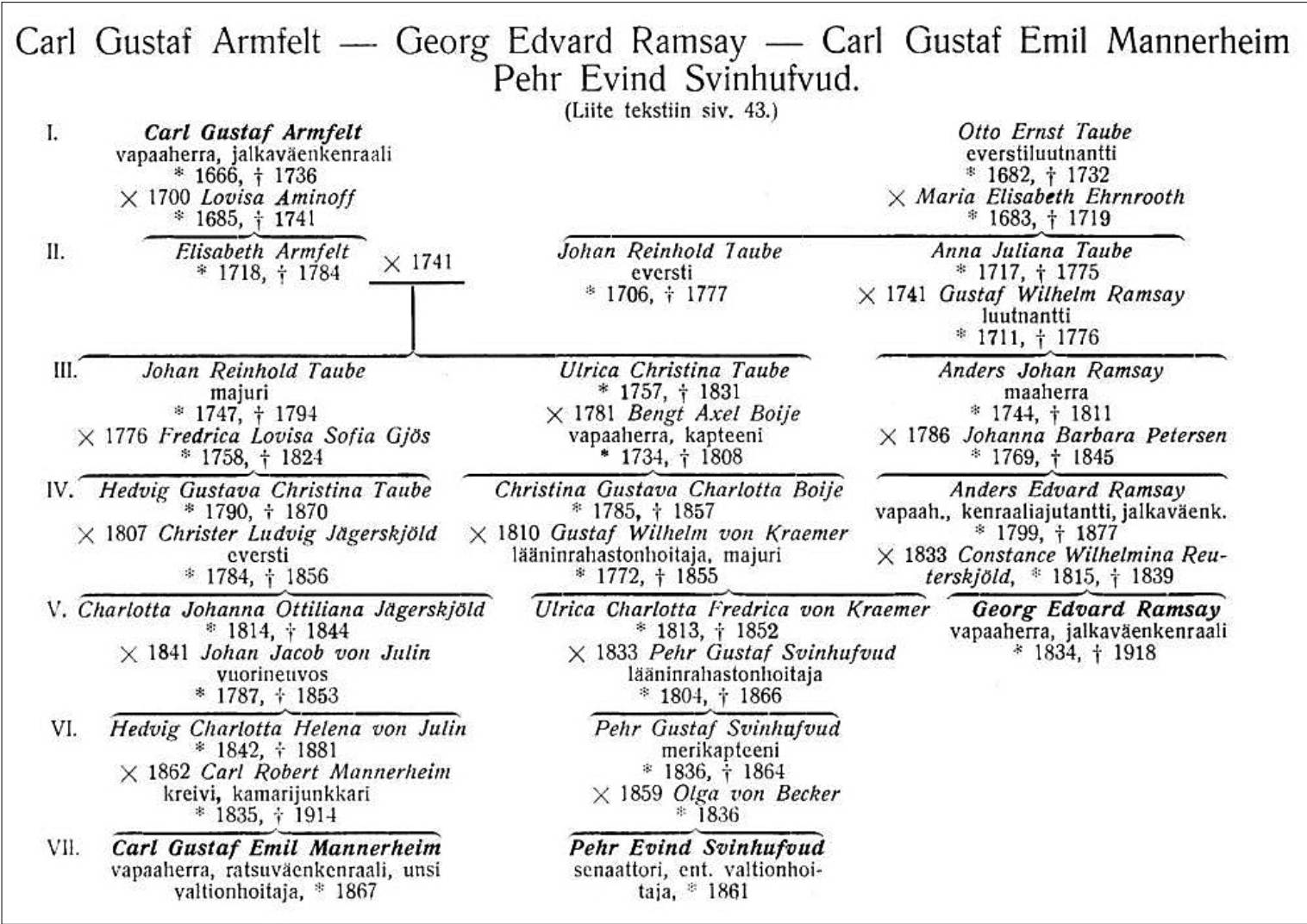
Alin kummimerkintä jättää epäselväksi oliko paikalla todellakin Maria vai hänen puolisonsa luutnantti Klick. Tätä ei voi oikein todentaa mistään suuntaan tai toiseen. Kummien valinnassa näkyy painottuneen Kustaa Mauritzin – joka otti tuon toisen etunimensä käyttöön aikuisiällä – läheisten sukulaisuussuhteiden verkosto. Pariskunta Reh binder/Cedersparre oli maantieteellisesti lähin säätyläisperhe Juvan kartanolta katsoen, joten heidän käyttämisensä kummeina on hyvin luontevaa.

Kustaa Mauritz Armfeltin sukulaisuus suhteet kahteen Suomen presidenttiin

Kustaa Mauritz oli Kaarle XII:n kenraalin, Carl Gustaf Armfeltin, pojanpojanpoika. Tämä oli suomalainen kenraali ja Suomessa olleiden joukkojen ylipäällikkö suuressa Pohjan sodassa vuosina 1713–1714. Hän oli se kenraali, joka toi Ruotsin armeijan kuningas Kaarle XII kaatumisen jälkeen pois Norjasta kauheassa kylmyydessä ja lumipyryssä yli tunturien Ruotsiin. Tällä matkalle jäi lähes puolet Armfeltin miehistä, yli 2000 miestä paleltuneina kuolemaan. Tarvasjoelta tunnetaan 28 karoiliinia, joista osa tuli Suomeen tässä joukossa. Heistä ainakin kolmen tiedetään sortuneen tuntureille tuolla retkellä.

Hänen, Carl Gustaf Armfeltin, kautta voidaan osoittaa Tarvasjoen pojan sukulaisuus ainakin kahteen maamme presidenttiin sekä jalkaväenkenraali Georg Edvard Ramsayhin. Oheinen esitys on julkaistu maamme ensimmäisessä sukututkimusaiheisessa lehdessä Genealogica vuonna 1918. Ajankohdan takia Mannerheimia ja Svinhufvudia ei vielä mainita presidentteinä.

Juha Vuorela

ARMOA! – TARVASJOEN TEESIT MERKKIVUOTENA

Reformaation merkkivuosi on koko vuoden mukana seurakuntaelämässä. Erilaisin keinoin muistamme mennyttä ja mietimme, miten meidän kirkkomme elää tässä ajassa. Miten me seurakuntalaiset olemme Kristuksen kirkko täällä Tarvasjoella ja koko maailmassa.

Seurakuntia on haastettu teesien kirjoittamiseen. Kun Martti Luther vuonna 1517 lopulta päätyi kirjaamaan pitkän listan teesejä uudistaakseen omaa kirkkoaan, hän aloitti vyöryn. Muutoksen, jonka suunta yllätti. Syntyi protestanttisten kirkkojen ketju, joka kantaa mukanaan protestia, uudistumistarpeen huomaamista, jatkuvaa uudistusta.

Tässä siis, olkaa hyvä: Tarvasjoen teesit vuonna 2017!

1. Kaikki on jo hyvin. Ei tule valittamisen aihetta mieleen.
2. Tarvasjoella on kaikki suhteellisen hyvin, eri-ikäisille on monenlaista harrastusta.
3. Lisää työpaikkoja Tarvasjoelle
4. Tarvasjoki on aina ollut lämminhenkinen, yhteen hiileen puhaltava ja osallistuva pie-nehkö yhteisö. Nyt kuitenkin tuntuu, että tämä yhteishenki on hiipumassa ja varsinkin osallistuvuus yhteisiin asioihin ja tapahtumiin on vähenemässä. Tähän toivoisin parannusta ja paluuta entisiin hyviin aikoihin.
5. Nuorisotyötä kehitettävä, ettei Turku veisi nuoria
6. Syrjäytymisen ehkäisy auttaa yksinäisyyteen
7. Yhteiskunnassa tarvitaan enemmän suvaitsevaisuutta
8. Että säilyisi rauha maan päällä
9. Tehdä asiat tasa-arvon säilyttämiseksi, että köyhien ja rikkaitten erot eivät suurenis. Suomessa on paljon köyhiä. Miksi! Mistä johtuu? Onko jotain tehty väärin. Onko parannettavaa.
10. Jaetaan kaikille tasapuolisesti, ruoka kaikille, niin ettei kenelläkään ole nälkää
11. kotimaisen ruoan arvostusta tulisi lisätä, koska ruoka ei ole itsestäänselvyys
12. Minusta raha ja kannattavuus on nykyään aivan liian suuressa arvossa. Ihmisen henkinen hyvinvointi on kuitenkin tärkeämpi asia kuin kannattavuus. Kauppojen ei tarvitsisi olla auki aina. Työttömiä voitaisiin ottaa töihin eikä aina vain tehostaa työaika ym.
13. Pyhäpäivä arvoonsa – muista pyhittää lepöpäiväsi! Kaupat kiinni pyhäpäivinä!
14. Tiedä oikeutesi – muista velvollisuutesi
15. Käytetään liikaa aikaa ja rahaa turhaan byrokratiaan ja turhaan valvontaan sanktioiden uhall. Pitäisi sen sijaan panostaa nuorten työllistämiseen eikä nostaa eläkeikää, panostettaisiin lapsiin ja mielekkääseen vanhuuteen.
16. Vanhukset kärsivät yksinäisyydestä, palvelutaloihin pitäisi päästä halutessaan helpom-

Tarvasjoen kinkereillä kirjoitettiin innolla teesejä. Jos Luther kirjoitti 95 teesiä aneakaup-paa vastaan, myös Tarvasjoella kinkereiltä kertyi 95 teesipaperia. Hauska yhteensattuma!

Lutherin teeseissä näkyi häitä siitä, mitä kirkossa oli tapahtumassa. Yhä 500 vuotta myöhemminkin teesit haastavat näkemään epäkoh-tia. Tarvasjoen teeseissä pohditaan muutoksen ja uudistuksen tarvetta paikallisesti, kirkolli-sesti ja maailmanlaajasti, kurotellaan kohti yhteistä eloa, jossa kaikkien on parempi olla.

Teesejä kirjoitetaan koko vuoden Liedossa ja syksyllä alkuperäisten Lutherin teesien ilmes-tymisaikaan järjestetään teesinäyttely. Sinne pääsevät myös Tarvasjoen kinkeriteesit.

- min Vanhusten hoitoon enemmän varoja. Vapaaehtoistyö vanhusten parissa on tärkeää
17. Miten työ jakautuisi tasaisemmin? Että niillä, joilla on liian paljon töitä ja ne, jotka ovat työttömiä, voisivat yhdistäytyä jolloin työ jakautuisi tasaisemmin
18. Älä juokse rahan perässä, sitä on jo jokaisella riittävästi
19. maalaisjärjen käyttöä lisää!
20. Verorahat voisi käyttää ihmisten auttamiseen eikä esim. toriparkkiin
21. Suomen politiikkaa pitäisi muuttaa, koska on tehty paljon huonoja päätöksiä
22. Miten voisimme opettaa jo pienille, että ka-teus ei ole hyväksi.
23. Antamalla ei köyhyd
24. Olemme kaikille ystävällisiä, kuunnellaan toisiamme koulussa ja kotona
25. Miten pystytään toimimaan eri yhteyksissä niin, että sopuja ihmissuhteet säilyisivät hy-vinä ja rakkaus pysyisi keskuudessa. Ym-märrettäisiin toisiamme, vaikka olemmekin eri mieltä asioista.
26. Lapsille onnellinen ja turvainen koti
27. Ihmisten pitäisi kuunnella toisiaan eikä ar-vailla, mitä hän tarkoitti
28. Lisää positiivisuutta! Kerrotaan myös hyviä asioita, toisin kuin media
29. Rauha edistyy kun antaa ja saa anteeksi
30. Yksin asuminen ei tee ihmisestä yksinäistä. Rukouksen aamulla ja illalla ystävien puoles-ta. Onneksi on aina mahdollisuus kohdata uusiin ihaniin ihmisiin ja tutustua.
31. Miksi olen toiselle ihmiselle huomaamaton? Haluaisin, että olisin hyväksytty ja tärkeä. Niin tämä maailma olisi helpompi elää.
32. Älä aseta ennakkoluuloja ihmisiä kohtaan kuulemasi, näkemäsi tai luulemasi perus-teella vaan tutustu häneen.
33. Toisen ihmisen tuomitseminen on väärin, koska se ei johda mihinkään ja siitä voi jou-tua ongelmiin
34. Muita ihmisiä ei saisi syrjiä tai jättää yksin
35. Hymyile ohikulkevalle. Istu yksinäisen vie-reen. Pieni hetki elämästäsi voi toiselle olla kaikki. Kaunis sana ei maksa mutta kestää

Luther muokkasi teesejään hartaasti. Me kirjoitimme omat teesimme hetkessä ja siitä, mikä päällimmäisenä on. Mutta ehkä juuri siinä on meidän teesiemme voima. Pappina olen koonnut samat sanat yhteen, joten teesien luku-määrä on nyt vähän pienempi kuin Lutherilla.

Vuodeksi tarkoitettu sijaisuus jatkui kaksi ja puoli vuotta. Parasta siinä ajassa olette olleet kaikki te seurakuntalaiset. 21.5. vietimme messua, jossa olivat mukana kaikenikäiset: päiväkerholaiset viettivät keväthuhlaa, 70- ja 75-vuotiaat omaa kirkkopyhänsä ja 100-vuo-tias Suomi kaatuneiden muistopäivää. En ole mikään herkkä liikuttuja, mutta sankarihau-

- läpi elämän.
36. Pysähdy kiireen keskelläkin! Hymyile tuntemattomillekin!
37. Soita, mene käymään, älä tyydy laittamaan viestiä
38. Yksinäisyys voi aiheuttaa turvattomuutta. Voisiko jokainen tehdä enemmän?
39. Palataan alkukristillisyyden yhteisöllisyyteen – yksin uskosta, mutta ei yksinään – yhdessä iloiten eteenpäin
40. Vanhan ajan yhteisöllisyys naapurien ja kylän kesken – ihmiset eivät olleet niin yksi-näisiä kuin nyt
41. En kaipaa tasa-arvoa miesten ja naisten välille vaan tasa-arvoa ihmisten kesken eli tervehditään jokaista kohteliaasti ja iloisesti eikä käännellä päätä pois. Aloitetaan jutustelu, ensin hyvät asiat ja vasta sitten valitukset
42. Ihmiset ovat liian itsekkeisiä omaan na-paansa tuijottelijoita. Miten saisimme lisää lähimmäisenrakkautta ja aitoa välittämistä, hyvän tekemistä ja auttamista?
43. Täytyyköön kaikki suomalaiset Jumalan rak-kaudella. Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Niin että kristityt liittävät voimansa paholaisen voimaa vastaan.
44. Kinkerit nykymuodossaan yhdistävät kylien väkeä, ovat esim. uusille asukkaille mahdol-lisuus tutustua alkuasukkaisiin. Kinkerien markkinointia pitäisi parantaa, että väki äly-äisi tulla.
45. Huumeet huolestuttavat, samoin alkoholin-käyttö
46. Rasismi on väärin
47. On väärin, että hyväksytään hiljainen ihmis-kauppa
48. Ajattele mitä ajattelet
49. vihapuhe pitäisi saada loppumaan
50. Uskontojen välinen eripura huolestuttaa
51. Kansojen välisen eriarvoisuuden lieventämi-nen muuttaa maailmaa paremmaksi
52. On väärin, että maailman köyhimmät valtiot ovat köyhempiä kuin maailman rikkaimmat yksittäiset ihmiset.
53. Kirkosta eroaminen on tehty liian helpoksi ja eropäätös tehdään liian nopeasti.

doilla lasten asettellessa hellästi valkoisia nei-likoita hautakivien eteen, kyyneleet alkoivat virrata. Takana lämminhenkinen messu, jossa lapset palvelivat meitä laulullaan ja läsnäolol-laan. Edessä yhteinen synttärjuhla. Mietin, miten hienoa on olla mukana tässä, yhdessä teidän kanssanne. Miten paljon olen oppinut yhteisöllisyydestä ja itsestäni. Samalla silmä-yksellä näin melkein kaikki Tarvasjoen työ-kaverini, joiden ammattitaitoa ja intoa tehdä yhdessä työtä ei voi kyllin kiittää. Onneksi saan sanoa teille kaikille: Nähdään!

**Siunattua kesää toivottaa sijaiskappalaisenne
Outi Tukia-Takala**

54. Kirkko voisi näkyä enemmän sosiaalisessa mediassa.
55. Talouspakotteet pois, toimitaan omantunnon mukaan
56. Sotahulluja ei pitäisi päästää valtaan.
57. Ei sotia ja väkivaltaa
58. Kaikki aseet pitäisi tuhota ja niiden suunnitelmat ja mallit hävittää niin ei syntyisi sotia.
59. Miksi monet äärijärjestöt sanovat tekevänsä asioita oman Jumalansa sanan mukaan, vaika niissäkin kielletään väkivalta?
60. Isisin pitäisi lopettaa terrori-iskut koska moni viaton ihminen saa surman ilman syytä
61. Sodat ovat turhia, äärijärjestöt rikollisia ja Trump väärä valinta, Putinin politiikka huolestuttaa
62. Muista pitää luonnosta huolta!
63. roskat oikeisiin paikkoihin, keräyspisteitä lisää ja muovin keräys myös kuntoon
64. Pidetään Tarvasjoki ja koko Suomi edelleen puhtaana ympäristömyrkyistä ja saasteista
65. Uusi avioliittolaki mietittyä
66. Jumala on asettanut avioliiton miehen ja naisen väliseksi. En sallisi homoparien vihkimisiä
67. Kirkossa on liian pienet penkit ja ne pitäisi maalata
68. Kirkon penkkeihin pehmusteet
69. Huonokuuloisen toive: Tarvasjoen kirkkoon yhtä hyvät äänentoistolaitteet kuin seurakuntatalolla on
70. Jos pitää säästää, niin messu kirkkoon ja sa-najumalanpalvelukset seurakuntatalolle
71. Meillä on kirkossa kivat ja lahjakkaat työntekijät, työllistäkäämme heitä useammin
72. Tarvasjoen kappeliseurakunnan tulee olla KAPPELISEURAKUNTA, niin kuin Liedon ja Tarvasjoen yhdistymissopimuksessa sovittiin. Täällä on niin paljon voimavaroja, joita ei kannata hukata!
73. lietolaiset komentavat meitä liikaa
74. Kappeliseurakunnan yhteisöllisyys eläköön ja vahvistukoon!
75. Seurakunnan pitäisi toimia Raamatun mukaan
76. Suomi 100 v. – iloitaan siitä!

Pitkäperjantai ja pääsiäisen alttarit. Suunnittelut ja tehnyt Riitta Aaltonen. Kuvat Kaisa Takkula.

JUMALANPALVELUKSET TARVASJOELLA KESÄLLÄ 2017

Juhannuspäivän messu La 24.6. klo 10: Ahola Elina, Takkula Kaisa

Konfirmaatiomessu Su 2.7. klo 10: Räsänen Daniel, Takkula Kaisa, Sahla Taru

Messu Su 9.7. klo 10: Uhinki-Suominen Pauliina, Jääskeläinen Svetlana

Messu Su 16.7. klo 10: Kyyrö Jouko, Mäkinen Minna

Messu Su 23.7. klo 10: Leeste Tuija, Paaso Lotta

Kansanlaulukirkko Tarvasjoen Hyvinvointikeskuksen pihalla

Su 30.7. klo 14: Kyyrö Jouko, Tarvasjoki ensemble

Kansanlaulukirkko järjestetään Hyvinvointikeskuksen sisäpihalla ja on avoin kaikille. Tervetuloa!

Messu Su 6.8. klo 10: Leeste Tuija, Kivimäki Iina

Messu ja Koulutielle siunaaminen Su 13.8. klo 10:

Räsänen Daniel, Paaso Lotta

Koulun aloituskirkko Pe 18.8. klo 12.45: Tukia-Takala Outi

Messu Su 20.8. klo 10: Tukia-Takala Outi, Takkula Kaisa

Vanhanajan jumalanpalvelus Su 27.8. klo 10:

Tukia-Takala Outi, Takkula Kaisa

Vanhan ajan jumalanpalveluksessa lauletaan tuttuja hengellisiä lauluja itsenäisyyden alkua ajoilta. Jumalanpalvelukseen voi pukeutua vanhaan tapaan.

Su 3.9. Pyhiinvaellus messun jälkeen Paimioon, kävelyä n. 18 km.

Kylvönsiunauskulkue. Kuva Eeva Sisso.

Vauvakirkon pehmolelulukylpy. Kuva Outi Tukia-Takala.

Kaatuneiden muistopäivänä lapset laskemassa kukkia sankarihaudoille. Kuva Eveliina Välimaa.

JAANA ON SAMA LIEDOSSA JA TARVASJOELLA

Seurakuntamme sihteeri on kuin entisajan ”Sentraali Santra” seurakunnassa. Siis hyvässä mielessä. Tämä keskushenkilö tietää kaiken tarvittavan seurakunnan asioista tai ainakin osaa neuvoa kyselijää oikean tiedon lähteelle. Seurakuntasihteerimme Jaana Silander on se nainen, joka vastaa kun soitetaan seurakuntaan. Torstaisin Jaanan voi nähdä ihan kasvotusten Tarvasjoen kappelitoimistossa ainakin klo 9-12 välisenä aikana. Muina päivinä hänet löytää Liedon keskustassa sijaitsevasta kirkkoherranvirastosta ja taloustoimistosta. Paikka Jaanalla vaihtuu, mutta puhelimeen hän vastaa aina.

Jaanaan ollaan yhteydessä silloin kun on tarve sopia häistä, hautajaisista, kastetilaisuudesta tai muista tilaisuuksista seurakunnassa. Hänen kauttaan saa tilaisuuksiin

tarvittavat työntekijät ja muutkin järjestelyt sujuvat luonnikkaasti. Tarvittaessa virkatodistukset ja sukuselvityksetkin hoituvat Jaanan toimesta.

Työntekijämme on myös välillä vapaalla ja silloin aika kuluu kotona Aurassa liikunnan, lukemisen ja maatalon töiden parissa ellei lastenlapset tarvitse mummuaan toisaalla. Rentoutumiseen Jaana on kehittänyt oman konstinsa eli SRS-menetelmän. Tämä pitää tietenkin sisällään Sudokut, ristisanat ja suklaan.

Olethan yhteydessä Jaanaan!

jaana.silander@evl.fi tai 050-413 7108

ma-ke ja pe Hyvättyläntie 6, Lieto sekä to Kyröntie 1, Tarvasjoki

Taru Sahla

Kuva Johanna Hörkkö-Granö.

TARVASJOEN KESÄKAHVILAT KESÄLLÄ 2017

Tarvasjoen juhannusjuhla TarU:n majalla Pe 23.6.2017 18.00 Lipunnosto ja hartaus aloittaa yhdessäolomme. Tarjolla yhteislaulua, muurinpohjalettuja, makkaraa, kahvia ja pullaa. Sauna- ja uintimahdollisuus. Yhteiskuljetus srk-talon pihalta klo 17.45. Kuljetukseen ilmoittautuminen Tarulle, p.044-7443218. Tule viettämään juhannusjuhlaa yhdessä! Järjestäjänä diakoniatyön tiimi

Ke 28.6.2017 11.00–14.00 Leppämäen evankeliumijuhla, Minna ja Lassi Mäkisen luona Aurantie 246, Tarvasjoki. Puhujina Risto Leppänen, Jouko Kyyrö, Reijo Arkkila, Antti Saarenketo ja vieras Afrikasta.

Ke 5.7.2017 18 Yhteislauluilta Hyvinvointikeskuksen Elsanpuistossa (Hämeen Härkätie 610). Lintulauluja laulattamassa Tarvasjoki Ensemble, Paavo Lempa kertoo lintujen bongaamisesta. Kahvit. Järjestäjänä musiikkityön tiimi

Tarvasjoen kesäretki Uuteenkaupunkiin Ma 24.7.2017 09.00–20.00

Kuvaus: Kesäretki Uuteenkaupunkiin, historiaa, kulttuuria ja musiikkia sopivassa suhteessa ja välillä myös ruokaa ja ostoksia. Yhteiskuntavastuun ja musiikkityön tiimit järjestävät. Lisätietoa ja ilmoittautumiset Ensi Kultta 0444848147 ja Minna Mäkinen p. 0400840025

Ke 26.7.2017 18 Sipilän lauluilta Tuulikki ja Risto Sipilän luona (Liedonperäntie 790, Tarvasjoki). Yhteislaulua ja tarjoilua. Iltahartaus. Järjestäjinä Lähetystyön ja musiikkityön tiimit.

Ke 2.8.2017 18: SLEY:n lauluilta kirkonmäellä

Ke 9.8.2017 18. Lähetysten kesäkahvila Raija Isotalo-Aaltosen metsämökillä, omat makkarat mukaan. Palontie 139b, Tarvasjoki

Ke 16.8.2017 18 Kesäkahvila Tarvasjoen kirkkotie 3:n pihalla. Yhteislaulua. Makkara- ja kahvitarjoilu 3€, arvat 2€/kpl. Tervetuloa viettämään kesäiltaa diakoniatyön tiimin kanssa.

Ke 23.8.2017 18-20 Kirkkoseikkailu Tarvasjoen kirkon mäellä, tutustutaan kirkkoon uusista näkökulmista. Mehukestit pihalla ja muutakin ohjelmaa. Järjestäjänä Kasvatuksen ja Yhteiskuntavastuun tiimit.

EURAN NOKAN VIIMEINEN EMÄNTÄ TULI KILLALAN NIKULASTA

Sakari Kännö

Killalan Nikula

Tilkasten-Värrin sukuseura on erittäin laaja. Seuran alkukohdaksi on valittu Karinaisten Värin ja Tilkasten kantatilojen kaksien sisarusten ristikkäisavioliitot 1800-luvun alkupuolella. Liitoista syntyi lasten muodostamia sukuhaaroja kuusitoista.

Yhden sukuhaaran kantatilaksi tuli Tarvasjoen Killalan kylän Nikula, jonka osti v. 1864 Mikko Värin ja Leena Tilkasen poika Kristian Mikonpoika, s. 1837. Nikula oli kohtalaisen kokoinen talo, mutta niin sanottu kauppatalo, johon oli jäänyt edellisiä isäntiä syytinkiläisiksi vähän liian monta. Kahden hevosen ja neljän lehmän varassa ei kovin leveästi eletty. Kristian Nikulalle ja hänen vaimollensa Juliaana Heikintytär Iso-tuvalle syntyi kaikkiaan kahdeksan lasta, joista kuudentena minun tuleva isoäitini Maria Serafia Kristianintytär 6.3.1871.

Euran Nokka

Euran Nokka oli keskellä Tarvasjoen pitäjää vanha ja suuri tila, jota kovin moni nykyinen tarvasjokelainen ei tiedä koskaan olleen olemassakaan. Se oli mahdollisesti jopa vanhin Euran kylämäen rykelmäkylän vanhoista tiloista, joita jakamalla sitten muodostettiin aina uusia ja pieneneviä tiloja. Nokka oli syntynyt, rakennettu ja asutettu ennen mitään historiaan säilynyttä asiakirjaa, ja historian hämäryyteen se oli myös katoava marraskuussa vuonna 1900. Sen maat ovat tietysti jäljellä, niitä on hiukan Euran Sepällä, ja niistä on muodostettu useita Euran kylän taloja, mainittakoon Virola, Jokila, Niemelä, Kujanpää, Laurila ja Seppälä. Tonttimaita on pilkottu satamäärin.

Euran kylämäellä oli lopulta tiuhaan sullottuina seitsemän tilan rakennukset. Naapuruuden malli oli kuin Keski-Euroopan kylistä, paitsi että tupien, navettojen, riihien, aittojen ja saunojen ainekset olivat vaatimattomasti harmaata hirttä, pärettä, olkea ja tuolta. Semmoinen kylä paloi poroksi vuonna 1857, eikä se ollut ensimmäinen kerta.

Suuren palon jälkeen mäelle jäi paikoilleen vain kolmen maatilan rakennukset, ja niin ne ovat edelleen. Nokka, jolta valkea oli päässyt irti, siirtyi Härkätien varteen, mutta neljän vuosikymmenen mentyä talo katosi siitakin ja sen paikalle rakennettiin Tarvasjoen nuorisoseuratalo, jonka isosta salista oli tiettävästi osa Nokan talon salia. Myös nuorisoseuratalo vanheni ja se on purettu pois. Nuorimmatkin ihmiset tietävät paikan, kun sanotaan, että sitä vastapäätä on nykyinen Postilinnaksi nimetty rakennus.

Nokan talon viimeinen isäntä oli Juho Kustaa Juhonpoika Nokka, s. 25.11.1863, kuvasta päätellen hintelähkö ja aika nätti mies, jolla oli pienet

Abraham Koskisen toinen perhe. Marian sylissä Ahti, Abrahamin sylissä Saara, sekä edessä Anni ja Laura. Kuva Olli Rönneamaan.

viikset. Hänen vanhemmiltaan oli keskinäistä ikäeroa vähän samaan tapaan kuin Ranskan uudella presidenttiparilla: Juho Kustaan syntyessä isällä, Juho Henrik Matinpojalla, oli ikää 18 vuotta ja äidillä, Karhulan Yli-Anttilasta naidulla Anna Liisalla, 34 vuotta. Lisäksi kysymyksessä oli serkusavioliitto; oliko siinä suvulla tarkoitus pitää holhoavaa huolta kovin nuorena isännäksi joutuneen Juho Henrikin talonpidosta. Kun tämä pariskunta sitten vuonna 1888 myi talon Juho Kustalle ja hänen ”aivotulle vaimolleen” Maria Serafialle, vanhaisäntä oli vasta 44-vuotias ja emäntä kuusissakymmenissä. Vanha pari rakensi Härkätien toiselle puolelle nättin pikku talon, jossa sotien jälkeen muun muassa toimi pitkään Tarvasjoen postitoimisto Ahti ja Airi Koskisen pitämänä ja joka purettiin nykyisen Postilinnan paikalta 1950-luvun lopulla.

Juho Kustaan ja Maria Serafian liitto

Juho Kustaa oli sentään 25-vuotias kihlatessaan Killalan Nikulasta 18-vuotiaan tyttären, Maria Serafian. Kihlaus aika oli pitkä, yli kolme vuotta. Sinä aikana Juho lohko pois Nokan torppia kolmeksi isohkoksi tilaksi: nykyisen Virolantien varresta Virolan ja Jokilan sekä Härkätien varresta Kujanpään, eikä Nokka enää erikoisen iso tila ollutkaan. Oli siellä kuitenkin 24 lehmää ja 9 hevosta, saman verran kuin Juvan kartanossa.

Juho ja Maria Serafia rupesivat aviossa laittamaan sisältöä joskus sadan vuoden päästä perustettavaan Tilkasten-Värrin sukuseuraan. Lupaavalta näytti. Joulukuussa 1892 syntyi tytö, Anna Maria. Seuraavan talven maaliskuussa syntyi Nokan isännöyttä odottamaan poika, Juho Viktor, siis peräkkäisissä sukupolvissa jo kolmas Juho. Tätä Juhoa kutsuttiin Nokan Jussiksi kuolemaan asti v. 1975. Kesäkuussa 1897 syntyi toinen poika, Kustaa Antero, ja hänkin selvisi terveenä juoksemaan. Se oli isoa menestystä tuohon ai-

kaan, jolloin imeväisistä suuri osa kuoli lasten vaivoihin ja kulkutauteihin.

Vaan ei Nokalla sittenkään noin hyvin mennyt. Talo menestyi ja ruokki väkensä, mutta onnettomuus tuli ennen vuosisadan vaihdetta tuberkuloosina. Se oli erittäin tarttuva tauti ja iski monessa muodossa, useimmiten niin sanottuna keuhkotautina. Tartunnan sai käytännössä jokainen, mutta vain noin yksi kahdestakymmenestä ihmisestä sairastui. Sekin oli tappavan vaarallisessa sairaudessa paljon.

Nokalla keuhkotaudin sai luultavasti ensin isäntä, Juho Kustaa. Maria oli silloin raskaana ja odotti edellä mainittua Kustaata. Kustaa syntyi tautipesään ja Maria oli kauhuissaan. Syvästi uskovaisena hän rukoili polvillaan armahdusta perheelleen. Kustaa oli kumminkin ensimmäinen uhri ja eli vain vuoden ja kymmenen kuukautta.

Juho ei vielä ollut niin sairas, etteikö hän ollut tässä välissä saanut Maria taas raskaaksi, ja ymmärtäähän sen, että ihmiset koettivat jatkaa elämäänsä mahdollisimman normaalisti niin pitkälle kuin pystyivät. Tammikuussa 1900 syntyi taas poika, jolle annettiin nimeksi Aukusti.

Samana vuonna syyskuussa Juho kuoli 36-vuotiaana ja Mariasta tuli leski 28-vuotiaana.

Nokan loppu

Lapsille määrättiin holhoojaksi Kirkonkylän Uudentalon isäntä Juho Juhonpoika Uusitalo. Uusitalo perusteli omaa näkemystään: ”et sinä tule tässä talossa yksin toimeen, kyllä sinun pitää myydä talo”. Maria oli surun murtama ja tahdo-

ton. Hän uskoi, että kaikki nokkalaiset kuolevat, hän itsekkin, eikä pitänyt puoliaan. Marraskuussa 1900 talo myytiin muodollisesti vapaalla huuto-kaupalla, mutta ostajaksi oli tiedossa naapuritalo Seppä. Maria ja lapset saivat kauppakirjassa Sepältä isohkon eläkkeen, moonan, kuten sitä sanottiin, ja jäivät asumaan Nokan taloon.

Vuonna 1903 kuolivat Juhon vanhemmat saman kesän alussa, veikö keuhkotauti heidätkin, ei tiedetä. Marille vapautuivat vaarinhuoneet Härkätien toisella puolella. Ne ja niiden hehtaarin kokoinen tontti, Kotipelto, oli jätetty kaupan ulkopuolelle. Seppä myi Nokan rakennukset ja tonttimaan nuorisoseuralle. Näin Nokan talo katosi ja oli vaipuva unholaan ihmeen nopeasti.

Toukokuussa 1905 keuhkotauti vei 12-vuotiaan Annan, jonka on kerrottu olleen tavattoman kaunis tyttö.

Maria naitiin Auraan ja palasi vielä Nokan vaarinhuoneisiin

Maria asui Nokan kyljellä vielä vuoteen 1909, jolloin hän suostui yhdeksän vuoden leskeyden jälkeen uuteen avioliittoon auralaisen ratavartija Abraham Koskisen kanssa. Abrahamilta oli kuollut vaimo, joka oli Marian serkku. Abrahamilla oli ratavartijan mökissään monta alaikäistä lasta, kaikkiaan jälkeläisiä siitä avioliitosta oli neljätoista. Kaiken lisäksi Abraham ja Maria saivat vielä neljä yhteistäkin lasta: Anni (Tamminen, kauppiaan rouva Kalannissa), Saara (Rönneama, pienviljelijän vaimo Tarvasjoen Liedonperässä), Laura (Kännö, autoilijan vaimo Tarvasjoella) ja Ahti (Koskinen, pientilallinen, postivirkailija ym. Tarvasjoella).

Nokan lapsista Aukusti vielä sairasti tuberkuloosinsa ison lapsilauman seassa Aurassa, mutta kukaan muu ei enää sairastunut. Aukusti kuoli 12-vuotiaana.

Kun Abraham siirtyi rautateiltä eläkkeelle, hän ja Maria muuttivat Tarvasjoelle Nokan vaarinhuoneisiin ja asuivat siinä kuolemaansa asti, Abraham vuoteen 1926. Tarvasjoella Maria ja hänen uusia lapsiaan alettiin taas sanoa Nokan Mariksi, Nokan Ahdiksi, Anniksi jne.

Viimeinen Nokan tuberkuloosin uhri oli itse Abraham Koskinen, joka menehtyi 72-vuotiaana keuhkokatarriksi määriteltynä sairauteen, joka varmaan oli tuberkuloottista. Maria kuoli sydänkohtaukseen 60-vuotiaana marraskuussa 1931.

Nokan Jussi

Jäljellä oli Juho Viktor eli Jussi, joka ei ollutkaan kuollut sisarustensa mukana keuhkotautiin. Nokan talo oli hävitetty, vaikka perijä olisi ollut olemassa.

Jussi oli ollut lukuisissa työpaikoissa, rautateitä rakentamassa, Auran nahkatehtaalla ja enonsa renkinä Pelttarilla Liedossa. Hän oli nyt kolmikymppinen poikamies ja Nokan myynnistä hyvin katkera. Kun muuttotavaraa kannettiin Aurassa lamuskareihin, hän ilmoitti jyrkästi, ettei tule perässä Tarvasjoelle ikinä. ”Siellä ei ole mitään. Olisitte edes metsää jättäneet.”

Aikanaan Maria sai hänet tulemaan Tarvasjoelle, mutta ei Jussin elämä kohentunut. Hän oli vähän aikaa naimissa Marttilassa, mutta vaimo kuoli ja vaimon sukulaiset saivat väännettyä asiat sille mallille, ettei Jussi perinyt sieltäkään mitään.

Jussi vietti sitten vuosikymmenet veljensä Ahdin huoneissa setämiehenä, kunnes kuoli 81-vuotiaana v. 1975.

Niin katosi lopullisesti sekä Nokan talo että siinä pesimistä yrittänyt Nikulan suvun lieve.

Kirjoittaja on Maria Serafian tyttärenpoika.

Koskisen talo eli Nokan talon vaarin huoneet 1930-luvun lopulla. Mari-äidin kuoltua Koskisen sisarukset, lähinnä Laura, pitivät talossa kahvilaa. Kuva Sakari Kännö.

Nokan Jussin 50-vuotispäivät olivat jääneet sodan aikana pitämättä. 5.3.1949 juhlittiin 55-vuotiaasta Jussia. Koskisen portailla vasemmalla sisarukset Juho Nokka, Laura Kännö, Saara Rönneama ja Ahti Koskinen. Sitten Airi Koskinen sylissään Esa. Edessä Runo Rönnemaa sylissään Jukka, Riitta Tamminen, Sakari Kännö ja Olli Rönneama. Urpo Kännö otti kuvan. Kuva Sakari Kännö.

KAUAS MUISTOT KARKAAVAT

Airin tädin Ainon lähtiessä Amerikkaan kokoonnuttii yhteiskuvaan. Keskellä Aapeli ja Kristiina Vuorela, vas, Aino ja Einari. Oikealla Lauri-setä.

Sodan jälkeen Tarvasjoelle tuli paljon uusia asukkaita, joista suuri osa oli siirtoväkeä. Korkeimmillaan kunnan väkiluku oli vuonna 1955, jolloin meitä oli 2330 henkeä. Useat Tarvasjoen miehet löysivät vaimon myös sotamatkallaan ja toivat hänet kotikuntaansa. Niinpä esimerkiksi Lauri Heitto toi Ella- vaimon Kärkölästä, Jaakko Rönnemaa Irman Juupajoelta ja Erkki Mynttinen Elinan aina Aunuksen Soutjärveltä asti. Yksi näistä sota-aikana vaimon löytäneistä oli myös Ahti Koskinen, Hänen Airi-vaimonsa o. s. Vuorela, oli syntynyt Keuruun Jukojärveltä ja avioliitto vuonna 1946 toi hänet loppuiksi tänne Tarvasjoelle.

Airi muistelee nuoruuttaan

On tämän kesän ensimmäinen hellepäivä kylmän kevään jälkeen, kun Airi Koskisen kanssa istumme varjoista iltapäivää hänen rikasta elämänmatkaa muistellen. Ajatus palaa ensin yli 90 vuoden taakse Keuruulle Vuorelan taloon. Airin syntyessä vuonna 1925, taloa johti vielä isoisä Aapeli Vuorela Kristiina vaimoineen. Heillä oli kymmenen lasta, 7 poikaa ja 3 tyttöä. Aapeli Vuorela oli rakennusmestari, joka rakennutti monia taloja ja opetti rakennustaidot myös pojilleen. Vuorelan torppa oli peltoaltaan pieni, mutta metsät olivat laajemmat. Talo antoi tyydyttävän toimeentulon, niin ettei puutteessa eletty, mutta vaatimattomasti.

Viime vuosisadan alkupuolella Keuruulle levisi voimakkaasti helluntaiherätys, joka vaikutti seudun elämään. Seuroja pidettiin vuoronperään eri taloissa ja Airikin muistaa olleensa lapsuudessa niissä muiden mukana pitäjällä. Herätys ei silloin erottanut seurakunnasta, vaan se oli kuin syvempi osa sen elämää. Aapeli Vuorela oli harras kristitty, joka luki iltaisin postillaa ja piti pyhäkoulua. Uskossaan hän valitettavasti katsoi velvollisuudekseen pitää perhekuntansa ankarassa Herran kurissa ja nuhteessa, joka johti jopa ruumiilliseen kuritukseen ja ehdottomaan auktoriteettiin.

Kristiina mummo oli lempeämpi, mutta syvän uskonnollinen. Airi muistaa, että mummo viimeisinä vuosinaan kamarissaan piti rukouksia ja itki ääneen. Kun he lapset tuota itkua mummolle ihmettelivät, mummo pahastui, kuin hänen yksityistään olisi loukattu. Isoisä kuoli vuonna 1931 ja mummo 1934. Airi vielä muistaa mummon lemmiä lypsämässä.

Isovanhempien perheen vähitellen hajotessa ja lapsien lähdettyä ammatteihinsa maailmalle, Airin vanhemmat Viljo ja Enne Vuorela jäivät viljelemään taloa. Heille syntyi viisi lasta. Ensimmäisenä syntyi poika, sitten Airi ja vielä kolme siskoa. Lapsuudesta asti Airi muistaa seudun kauneuden. Vuorela oli korkealla mäellä, josta oli avara näköala kauas metsiin ja järviin.

Kukkea luonto ja sen puhtaus ja rauha ympäröi seudun elämää. Juhannuksena tuotiin pihaan koivut ja haavan lehdillä peitettiin puhtaaksi pestyt lattiat. Kun 1930-luvulla isä osti radion, kokoontui kylän väki sunnuntaiaamuisin sen ääreen heille jumalanpalvelusta kuuntelemaan.

Mutta muistuu tuolta ajalta mieleen surullisia asioita. Airin setä kirjailija Einari Vuorela toimitti heille taiteilijatovereitaan pidemmäksi aikaa. Eräs heistä oli tamperelainen taidemaalari Kalle Löytänä. Koko talven hän ylliskamarissa maalasi taulujaan ja kuivatteli niitä kevätnäyttelyä varten. Eräänä päivänä, se oli 15.4.1934, syttyi hänen kamarissaan tulipalo, eikä ainoastaan taulut vaan koko talo paloi. Siitä mentiin saunalle asumaan, kunnes uusi päärakennus saatiin rakennettua. Airi muistaa hoivanneensa pieniä kaksossiskojaan, jotka ohjattiin hänen hoitoonsa.

Pian uuden talon valmistumisen jälkeen Airin äiti kuoli vuonna 1936 keuhkosairauteen 35-vuotiaana ja yhdentoista ikäiselle Airille tuli paljon emännän tehtäviä, karjanhoitoa ja peltotöitä koulun käynnin ohella.

Setä Einari Vuorela

Vuorelan elämään vaikutti suuresti Airin setä kirjailija Einari Vuorela. Hänen kerrottiin jo varhain itsenäistyneen Vuorelan perhepiiristä menen 15-vuotiaana kauppa-apulaiseksi osuuskauppaan ja noustun pian myymälänhoitajaksi. Käytyään Jyväskylän seminaarin hän valmistui opettajaksi 1914. Ollessaan ensimmäiset kuusi vuotta opettajana Töysässä, hän ryhtyi aktiivisesti kirjoittamaan runoja ja WSOY julkaisi hänen ensimmäisen runoteoksensa Huilunsoittaja vuonna 1919. Hänen muutettua opettajaksi Jyväskylään tuli kustantajaksi Gummerus ja seuraavana kolmena vuotena ilmestyi kolme seuraavaa runoteosta. Silloin ilmestyneessä kirjassa Keväthartaus oli hänen rakastetuin runonsa Kaivotiellä. Sen on katsottu kuvastavan hänen herkkää luonnonmaisemaansa Vuorelassa, ja siellä myös suhdetta äitiinsä Kristiina mummoon. Seuraavaksi hän tuli opettajaksi lähiseu-

Airi ja Ahti Koskinen sotaveteraanien juhlan jälkeen.
Kuvat Airi Koskinen.

Viljo ja Enne Vuorelan perhe 1930-luvulla vähän ennen äidin kuolemaa. Airi vasemmalla.

dulle Multialle, jossa hän oli koko myöhemmän opettajan uransa.

Kaikki opettajan kesälomat Einari tuli viettämään Vuorelaan, silloinkin kun hän virkavapaalla vietti boheemisia taiteilijavuosiaan Helsingissä. Suurena luonnon tuntijana ja sen ihailijana Vuorelan ja lähiseudun maisemat innoittivat hänen runoilijan luomistyötään. Vaikka hän otti osaa talon töihinkin, hän saattoi samoilla metsiä ja järven rantoja päiväkaudet.

Einari Vuorela oli hyvin tuottelias kirjailija. Sitä kuvaa hänen 23 teostaan. Hänen runoistaan myös pidettiin, mistä kertoo, että tähän mennessä hänen 841 runoa on sävelletty, säveltäjinä mm. Joonas Kokkonen, Toni Edelman tai Jouko Linjama.

Einari-setä oli pitkään poikamiehenä. Vasta vuonna 1939, täytettyään 50 vuotta, hän avioitui Tuusulassa lastenkirjailija Laura Soinnen kanssa. Airi oli juuri käynyt rippikoulun, kun lokakuussa 1939 Einari Vuorela osti Vuorelan kesäasunnokseen ja taiteilijakodikseen. Talvisota syttyi runsaan kuukauden kuluttua. Jatkosodan aikana Einarille ja Lauralle syntyi tytär Kristiina. Tämän Airin serkun poika Philippe Tapissier hallinnoi nykyään tuota Einari Vuorelan ja myös Airin syntymäkotia.

Sotavuodet ja Ahtin kanssa Tarvasjoelle

Jo ennen talvisotaa Airi oli mennyt pikku-Lottiin ja saanut ensiapukoulutusta. Jatkosodan

syttyessä hänet jo hyväksyttiin Lotaksi ja ohjattiin muonituslotaksi Sääksmäelle Päivölän kansanopistolle, josta oli tehty armeijan koulutuskeskus. Täällä koulutettiin nopeasti reservin upseereja, joista sodassa oli suuri pula.

Ahti Koskinen oli elänyt erittäin raskaan talvisodan. Tarvasjoen veteraanikirjassa on kerrottu hänen taistelunsa Suomussalmella ja Raatteen tiellä. Sieltä hän oli joutunut Uomaalle ja lopuksi Kollaalle, jossa hän oli haavoittunut käteen kolme päivää ennen välirauhaa. Jatkosodan alkaessa hän joutui erilleen Tarvasjoen komppaniasta komennettuna järjestys- ja koulutustehtäviin. Jo ehkä silloin hän oli Päivölässä, mutta siirrettiin Jr 35/ I / 1 komppaniaan Maaselkään, Poventsaan ja Vienan kanavalle asemasodan alkaessa. Täältä hänet komennettiin koulutuskomppanian vääpeliksi Päivölään syksyllä 1942.

Täällä Päivölässä Airi ja Ahti tutustuivat. Pian sodan päättymisen jälkeen he menivät naimisiin vuonna 1946. Airin saapuessa Tarvasjoelle Koskiselta olivat avioituneet Anni Väinö Tammisen kanssa, Laura Urpo Kännön kanssa ja Saara Runo Rönnemaan kanssa. Siksi Ahtin tultua kotiin sodasta hän olisi jäänyt yksin asumaan Koskiselle, ellei Juho Nokka olisi leskeksi jäätyään tullut takaisin Tarvasjoelle. Näin Ahtin mennessä naimisiin perheelle kuitenkin tuli asuintilaa ja pienet viljelykset jäivät viljeltäviksi. Lisäansioita yritettiin saada vakuutusasiemiehenä ja kioskin pidolla. Vuonna 1949 posti muutti Koskiselle Koskirannasta ja Airi ja Ahti saivat työpaikan postista. Kymmenen vuotta myöhemmin he rakensivat postille uudet toimitilat. Airin työura jatkui postissa 40 vuotta. Vuonna 1987 posti tosin muuttui asiamiespostiksi ja muutti Tarvas-valintaan. Vielä sielläkin Airin ura jatkui kaksi vuotta.

Eläkkeelle jäämisen jälkeen Koskiset hankkivat omakotiasunnon Koivutieltä ja kunta osti entisen talon päiväkodiksi. Vuosikymmenien aikana tärkeimmäksi harrastukseksi tulivat työ sotainvalidien ja veteraanien kanssa. Ahtin kuolema 2013 päätti 67 vuotta jatkuneen onnellisen yhteiselön ja jätti syvän kaipauksen.

Nyt Airi viettää veteraanien leskille ominaista hiljaista iltapäivää, jolloin muistot menneiltä vuosikymmeniltä eletään yhä uudestaan. Airin muistoja kuunnellessa me ihaillen ajattelemme, kuinka hän ja koko hänen sukupolvensa ovat yhteiskuntamme tämän hetken tyytyväisimpiä, rauhallisimpia ja tasapainoisimpia asukkaita. Heillä on valoisa luottamus tulevaisuuteen ja Jumalan huolenpitoon, vaikka he ovat kokeneet sodan vaikeat uhrausten ja puutteen vuodet, jälleerakentamisen raskaan uurastuksen ja vanhuuden jo tuomat vaivat.

Kalervo Mäkinen

Kuvassa Airi ja Ahti Koskinen kirjailija Einari Vuorelan haudalla Keuruun kirkkomaalla vuonna 1989. Oikealla on Einari Vuorelan runo Kaivotiellä runoteoksesta Keväthartaus, 1921. Siinä runoilija on kotinsa Vuorelan maisemissa ja äidiksi voi hyvin ajatella Einarin äidin ja Airin isoäidin Kristiina Vuorelan 100 vuotta sitten.

Kaivotiellä (Einari Vuorela)

-Äiti, kuka metsässä haastaa ja puhuu,
siellä niin kaikaa, siellä niin huutaa ja huhuu?

-Poju, kuuntele hiljaa, kun kuulet,
sehän on metsän sielu, jota nyt soittelee tuulet.

-Äiti, ah, kuuletko sinäkin tuota,
on kuin juoksisi tuhannen lammasta kulkuset kaulassa suota.
-Poju, kuulin ennen, enää en kuulla oo voinut, liiaks on kohtalon kello mun sieluuni soinut.

-Äiti, mitä sä itket, mitä sä metsästä kuulet eikä siellä soitakaan metsän sielua tuulet?
-Poju, soittaa, rauhoitu. Ilostä minä vain itken, kun sinä hulmuvin kutrein juoksit
piennarta pitkin.

-Äiti, soittaako mullekin kohtalon kello, sitten kun suureksi vartun, sitten kun nukutaan
monta yötä ja minä jo työhönkin tartun.

-Poju, soittaa kyllä, laulavat lapselle kaihojen kyyhkyt, silloin sä ymmärrät ihmisten itkut
ja äitisi nyhyhkyt.

-Ihana äiti, ethän itke, kun annan kaikki nää kukkasat sulle ja vesiastiaas kannan.

Tarvasjoen Suojeluskunnan	
20-vuotisjuhlan ja talon vihkiäisjuhlan	
OHJELMA	
marraskuun 28 päivänä 1937	
Kello 10.00	JUHLAJUMALANPALVELUS Tarvasjoen kirkossa. Saarnaa kirkkoherra Otto Perko.
„ 12.30	SUOJELUSKUNNAN KATSELMUS Nuorisoseuratalon kentällä. Suorittaa piiripäällikkö, everstiluutn. K. Vaala. Ohjelmassa urheilukentän tienristeyksessä. Vastaanottaa piiripäällikkö, everstiluutnantti K. Vaala.
„ 13.00	SUOJELUSKUNTA- JA LOTTATALON VIHKIÄISJUHLA uudessa talossa: Torvisoittoa .. Porin rykmentin soittokunta Tervehdyspuhe .... Rouva Helmi Juvakoski Runo ..... Neiti Saima Virola Vihkiäispuhe kenttäpappi, rov. Juho Päiviö Virsi ..... ”Jumala ompe linnamme” (yhteisesti torvien säestyksellä)

14.00	KAHVITARJOILUA Nuorisoseuran talossa.
15.00	SUOJELUSKUNNAN 20-VUOTISJUHLA Nuorisoseuran talossa: Torvisoittoa .. Porin rykmentin soittokunta Tervehdyspuhe .... Esik.jäsen K. Keskitalo Juhlaruno ..... Kirj. Valter Isotaio (Esittää sk.lainen A. Rönnemaa) Mieskuorolaulua ..... Sk:n mieskuoro (Joht. kanttori A. Lehtonen) Suomen laulu ..... Pacius Myrskyä merellä ..... Därrner Sotarukous ..... Lindblad Suojeluskunnan historiikkia (Esik.jäsen Erkki Yrjänä)
VÄLIAIKA	
18.00	JUHLAPÄIVÄLLISET uudessa talossa.

Kenttätupa 80 vuotta.
Kenttätupa valmistui lottien puuhaamana 80 vuotta sitten. Suojeluskunnan historiassa Erkki Yrjänä kirjoittaa: ”Suojeluskunnan kauneimmasta saavutuksesta, omasta talosta puheen ollen täytyy sanoa, että se on lähinnä lottien aikaansaama, sillä talo ilman heitä olisi ainakin toistaiseksi jäänyt rakentamatta.” Heikkolaatuinen kuva talon harjannostajaisista. Marja Mattila.

MUISTELMIA MURHISTA

ARVO JOHANNES MÄKINEN MUISTELEE

On niit murhii kans ollu tääl Liatoonperän kyläski. Semmonen on ollu tosa vuanna kaks-toist Ahon torpas. Se paikka oli Liatooperän puustellin torppari. Juhannuspäivää vastaan yäl siäl murhattiin simmonen Lindströmin Oskari. Sen murhas simmonen Suomi-Kalle, mikä oli hänen sisarespoika. Olivat molemmat ollee päivän taksvärkis Puustellis yhres ja laskenee päivällistunnil veittee, toinen kiärsi tahkoo, ko toine hios. Rupesivat ehtool juapottelemaan siäl Ahon torpan kamarin akkunan alla ja siäl oli muitaki sen aikasii nuarii miähii kans. Oli vaan sit voimist tullu siin riita ja se hänen enos voitti, niin et se Suami joutus alle. Sillon se Suami lykkäs veiten siält alta rintaan ja se Oskari kuoli sihe sit ja. Suami sai siit sit linnaa, mut siihen aikaan viäl oli Venäjän keisarina semmosii Romanoffei. Sillon armahruksii annettiin ain ku keisarin perhees joku täytti vuasii. Niin sillonki päästettiin vankei, ja niin se Suaminenki sai rankastuksest pualen armahrust. Et se vissiin tais olla kaks ja pualvuatta vaan, vaikka se paljo enempi oli rankastut saanu.

Ja sit saman talon saunan porstoos, tai torpan, tapettiin vuonna 1932 uuren vuaren päivää vastaa yälä simmonen Saarikon Arvo. Se oli Suarenniämelt kotoosin, Se oli Arvo Tapanil töis ja oli lähteny kottis ko oli talon ainoa poika. Oli vähä humumiäs ja lähti rahaa

hakemaan ja oli ostanu uuret vaatteet ja kenkät ja viinaaki Turust tullessas Tapanil takasin. Siin samas Ahon torpas oli kans simmonen peräänkuulutettu Hannes Korpilahti, joka oli Huittisten Palojoen kulmalt kotoosi. Se prukas lämmitellä usseen Paltan riibes. Paltan isäntä sanoski et hän vähä pelkäs, ku hän meni aamusin kuivurii lämmittämään ja ku se Korpilahti oli siäl kans. Nyt se Korpilahti oli kans sillon ehtool siihen Ahon saunaan mennny, ku siäl oli viinaa, Saarikon mukkaan juopottelemaan. Korpilahti oli varannu kirveen siihen saunan porstoseen. Semmonen lautanen porstoo se oli ja savusauna. Ku ne sit sillon yäl siält ulos lähtivät, Saarikko tuli erel ja Korpilahti lähti peräs ja sillon se oli lyäny kirveen terän pääst sisäl. Riisus vaatteet ja pisti ittelles ylles ja kenkät kans ja ryästi viinat ja rahat. Sit laahas pairast pitkin pellon ojaa, sinne mitä Ahon ojaks sanotaan, sullo sillan alle ja pisti kiviä päälä.

Paltan isäntä oli ollu sillon viaraisis, ja tuli arkeen kotti vast. Hän oli ollu emäntäs koton tual Kallelan Rannikos. Hän eppäili vähä sitä, et jottai on tapahtunnu, ko ei Saarikkoo näkyny ja sit sitä ruvettiin etsimään. Puustellin sen aikaane etumiäs Niilo Salminen, mikä viäl elääki, niin sen sit siält löysiki. Ja sit sitä peljättiin, sitä Korpilahtee niin tavattomas-

ti. Kestiki pualtoist vuatta, ku se vast saatiin kiinni. Se oli varastannu Luapioisten pitäjäs ja joutus kiinni. Täältki oli sit Kyrön keräjil paljon ihmisiä kattomas, ku sitä murhamiäst tuamittiin..

Niin ja kyl täsä on murhajutui tapahtunnu Auran ja Tarvasjoen rajalki, tosa misä Kylänpään Mikko ny assuu. Se on se Polvenojan tolli. Siin on noin 70-75 vuotta aikaa kans jottaan tapahtunu. Siin oli lapseton pariskunta Juha ja Loviisa. Sen Loviisan sisaren poika oli siin pitäny kortteeri, Senni nimeltään. Se meni tonne Kemiöön trenkiks ja toi siält simmosen muijan, Santran, Polvenojal asumaan. Se Santra oli valtavan suuri ihmine sen ajan naiseks, paino 130 kiloo, mut se oli aika piäni se miäs. Lähtivät Turkuun Polvenojan pahal hevoskaakil sammalii viämään. Siäl ne olivat yhren Kosken pitäjän miähen ryästäneet. Olivat ottanee se heosen, kun se oli silppukuarmans kans tullu Turkuun siält Kosken pitäjäst. Sit ne oli hakanee avannon Aurajokkeen siin Maarian kirkon kohral, ja purottanee sen miähen sinne. Se oli syystalvee ollu ja sen aikaasis sanomis sit oli kirjoitettu, et se miäs katos niinko maan alla, ko lähti erellisel päiväl Turkuun eikä mittään tietoo saatu. Siit kirjoiteltiin paljo. Mut ne ryästäjät oli myyny sen heosen yhrel turkulaisel ajuril ja Koskelt yks miäs

tuli Turkuun ja tunsu sen hevososen. Ja ko se oli kysyny et keltä hän sen heosen osti, niin siit ilmoitettiin poliiseil sit. Se ajuri ja poliisit piti vartioo Turun tullis ja ajuri sano, et hän on sen miähen jälkeenkä päin tääl Turus nähny sammalakuarmans kans. Kerran ne sit oli tullu Turkuun taas ja napattiin kiinni. Kerrotaan kui se Santra oli niin vahva ollu, et se löi poliisit ain vaan kattuun, mut sit saatiin nujerrettuu lopultas se Santra. Sit se ryästö tuli julki ja ne omisti, et he hakkasivat Aurajokkeen avannon ja purottivat sen miähen sinne, möivät hevososen ja sammalkuarmans. Tultiin sit tänne Polvenojan tolliin ja poliisit tuli kans. Aurast haettiin simmonen Pitkäniityn Matti Nokka, ko se oli herrastuamari. Herrastuomari haki sit sen miähen, ko se oli Järjkselän Alitalos taksvärkis. Polvenojan taksvärkki kuulus sinne ja sitä se miäs oli sinne mennny tekemään. Poliisit tiäsi hakee lopultas sen kiinni siält. Ne saivat sit siihen aikaan molemmat elinikäsen linnatuomion, kun se oli niin julma ja harkittu teko.

Tämä tallenne on kolmas osa Tarvasjoen kulttuurilautakunnan 1970-luvulla taltioimista pitäjän hyvien kertojen muistelmista. Isoisänsä Arvo Mäkinen kerronnan on kasetilta murteen säilyttäen kirjannut Taina Mäkinen.